اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تبریز
Tabriz Chamber of Commerce, Industries, Mines & Agriculture

چالش‌های اقتصاد ایران

و

الزامات مهار تورم و حمایت از تولید

وضعیت اقتصاد کلان ایران در سال ۱۴۰۵

تصویر فشرده‌ای از نتایج ۶ ماهه نخست ۱۴۰۵ در مقایسه با ۱۴۰۳ و ۱۴۰۵

اقتصاد تورم رکودی

تولید و رکود

ضعف در تولید، سرمایه‌گذاری و تجارت

رشد تشکیل سرمایه ثابت	رشد صنعت	رشد اقتصادی بدون نفت	رشد اقتصادی
٪ -۸/۴۱	٪ -۱۴/۷۱	٪ -۴/۵۶	٪ -۱۰/۱۴

رشد واردات کالاها و خدمات

٪ -۱۴/۷۸

رشد صادرات کالاها و خدمات

٪ -۳۵/۶۷

شاخص مدیران خرید (شامخ کل)

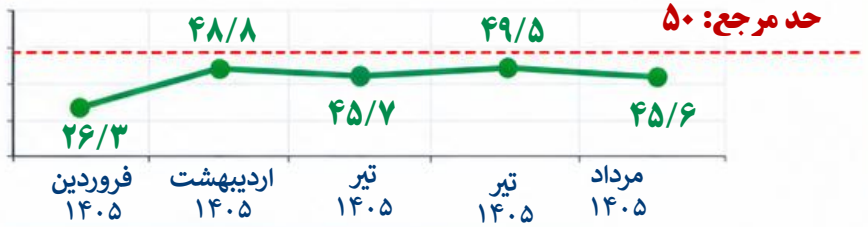

تداوم شاخص زیر ۵۰ نشان دهنده تداوم ضعف در بخش واقعی اقتصاد است.

شاخص‌های تولید و نهاده‌ها

میزان فروش	موجودی مواد اولیه	قیمت خرید مواد اولیه	سفارشات جدید	مقدار تولید
۲۴/۰ ↘ ۲۵/۴	۳۹/۳ ↗ ۲۹/۵	۸۷/۲ ↘ ۹۰/۵	۴۴/۴ ↗ ۲۰/۶	۴۳/۶ ↗ ۲۰/۸
مرداد ۱۴۰۵ / فروردین ۱۴۰۵	مرداد ۱۴۰۵ / فروردین ۱۴۰۵	مرداد ۱۴۰۵ / فروردین ۱۴۰۵	مرداد ۱۴۰۵ / فروردین ۱۴۰۵	مرداد ۱۴۰۵ / فروردین ۱۴۰۵

متغیرهای تورمی

از سال ۱۴۰۳ تا ۱۴۰۵ تورم خوراکی‌ها در مقایسه با تورم کل در سطح بالاتری قرار دارد و روند صعودی شدیدتری را نشان می‌دهد.

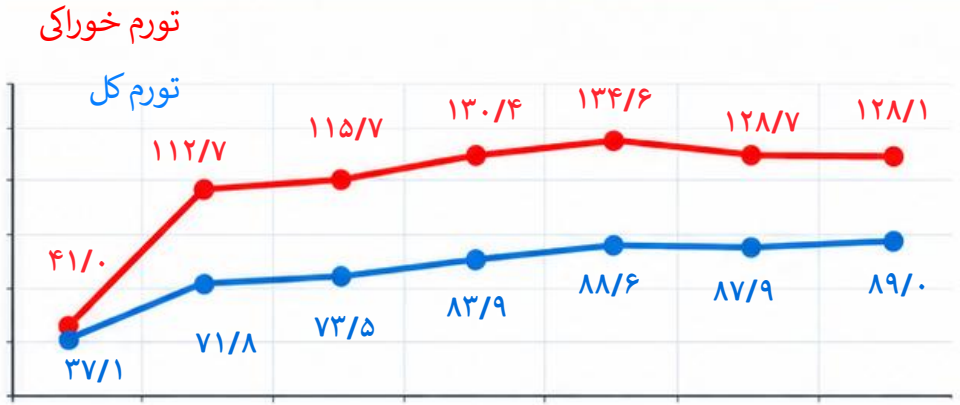

نرخ دلار (تومان)

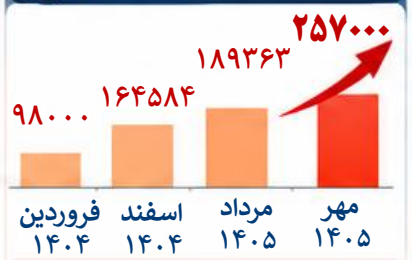

افزایش قابل توجه نرخ دلار در مهر ۱۴۰۵ نسبت به ماه‌های قبل

نقدینگی (هزار میلیارد تومان)

روند نقدینگی همچنان صعودی و عامل اصلی فشار تورمی است

کسری بودجه (قدر مطلق. همت)

کسری بودجه در سال ۱۴۰۵ به طور محسوسی تشدید شده است.

همه این شاخص‌ها نشان می‌دهد که اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۵ با یک وضعیت روشن «تورم- رکودی» رکودی مواجه است.

فشار ارزی | تولید ضعیف | تورم بالا

چالش‌های سیاست ارزی ایران

شکاف نرخ‌ها، تخصیص غیربهینه منابع و موانع بازگشت ارز صادراتی

مسئله ارزی فقط کمبود منابع نیست؛ بلکه شکاف نرخ‌ها، تخصیص غیربهینه منابع اری و مشکلات اجرایی باید هم‌زمان اصلاح شود.

شواهد داخلی و جهانی

تعهد ارزی ایفا نشده (سال ۱۴۰۴-۱۳۹۷)

حدود

۸۱ میلیارد دلار

شواهد جهانی: آنکتاد ۲۰۱۶

کم اظهاری صادرات ۵۱/۹ میلیارد دلار	نیجریه	
کم اظهاری صادرات ۱۴/۵ میلیارد دلار	زامبیا	
کم اظهاری صادرات ۸/۷ میلیارد دلار	ساحل عاج	

چرایی خودتقویت‌شوندگی چند نرخی بودن ارز

تخصیص ارز بر اساس اولویت (میلیارد دلار)

سطح ۱:	کالاهای اساسی و تجهیزات پزشکی
سطح ۲:	مواد اولیه و تجهیزات تولید
سطح ۳:	ماشین آلات و تجهیزات سرمایه ای
سطح ۴:	کالاهای غیرضروری

اقلام اصلی سطح ۱
ذرت (۳/۰۲)، گندم (۱/۳۶)، سویا (۱/۹۸)، روغن (۰/۹۴)، دارو (۰/۷۶)، برنج (۱/۳۷)، تجهیزات پزشکی (۰/۹۸)

اقلام اصلی سطح ۴:
طلا ۸/۷۱، خودرو ۷/۳۳، تلفن و تجهیزات ۲/۹۹، دخانیات ۰/۳۵

آمارهای رفع تعهد ارزی

۱۹۰
پرونده مهم رفع تعهد ارزی

۱۵۹
پرونده پاسخگوی علت عدم رفع تعهد

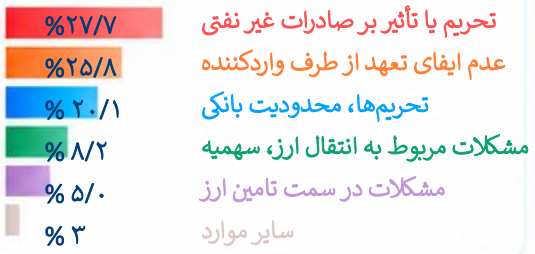

وضعیت رفع تعهد

اقدام اولویتی مشخص

- شفاف سازی واقعی درگاه معامله ارزی
- تسهیل و تسریع بازگشت ارزی
- تخصیص ارز براساس اولویت‌های واقعی معیشت
- امکان سازی و حرکت به سوی نرخ واحد ارز
- اصلاح سیاست ارزی با حذف تخصیص رانت، شفاف سازی و نظارت هوشمند و داده محور

راهبرد یکپارچه مدیریت ناترازی انرژی

اصلاح مصرف و توزیع منابع | حفاظت از تولید در دوره محدودیت | تسهیل سرمایه‌گذاری در ظرفیت جدید

اصلاح الگوی مصرف و بازتوزیع منابع | ایران ۵۰۰

اصلاح تدریجی، قیمت حامل‌ها همراه با انتقال مستقیم بخشی از منابع به مردم

۱۳۶ میلیارد دلار

یارانه پنهان چهار عامل اصلی – مبنای مصرف سال ۱۴۰۲

گاز	بنزین	برق	گازوئیل
۷۱/۷ میلیارد دلار	۲۶/۸۸ میلیارد دلار	۱۹/۶۳ میلیارد دلار	۱۷/۸۶ میلیارد دلار

۵۰۰ دلار
خانواده ۴ نفره

قیمت گذاری تدریجی + پرداخت مستقیم از قدرت خرید+ پایش به موقع مصرف‌ها

در زمان نیاز داخلی، امکان قطع صادرات گاز و برق ترکیه و عراق برای جلوگیری از عدم تامین انرژی صنایع وجود دارد.

حفاظت از تولید در فصل محدودیت

تأمین سوخت جایگزین و مدیریت هدفمند محدودیت‌ها برای کاهش آسیب به تولید و اشتغال

۳۰ % ناترازی گاز

۱۱۹ میلیون لیتر نیاز صنایع استان

۸/۵ میلیون لیتر تخصیص سوخت به صنایع

شکاف: ۱۱۰/۵ میلیون لیتر

کمبود گاز ← محدودیت نیروگاه ← برق پایدار ← تداوم تولید ← بهینه سازی و افزایش فناوری

اولویت تأمین گاز در داخل کشور

- تأمین امنیت غذایی (کشت، تولید و زنجیره تأمین
- سرپا نگه داشتن بنگاه‌های تولید و تداوم اشتغال
- سایر مصارف ضروری (خانگی و خدمات عمومی)
- سایر مصارف

عراق	ترکیه
۶/۴۵ میلیارد متر مکعب گاز در سال	۷/۷ میلیارد متر مکعب گاز در سال

بهبود واحد سرمایه‌گذاری | شتابدهی انرژی تجدیدپذیر

آذربایجان شرقی، پایلوت پنجره واحد سرمایه گذاری نیروگاه تجدیدپذیر

یک سرمایه‌گذاری، یک پرونده، یک دبیرخانه ثابت، یک پیگیری

- اصل تعیین تکلیف پرونده در استان
- عدم اجرای غیرضروری به تهران
- نماینده سرمایه گذار و صاحبان امضا از دستگاه‌های عضو

کاهش زمان صدور + تسریع اتصال به شبکه و تعیین تکلیف زمین + تبدیل مطالبه گری سرمایه گذاری به ظرفیت واقعی برق تجدیدپذیر

اصلاح مصرف | حفاظت از تولید | افزایش ظرفیت جدید

راهبرد پایدار مصرف انرژی، همزمان مدیریت تقاضا، جبران عرضه و سرمایه گذاری را پوشش می دهد.

شکاف تأمین مالی در آذربایجان شرقی

ظرفیت بزرگ اقتصادی، سهم ناچیز از منابع و تسهیلات بانکی

سرانه تسهیلات بانکی

(میلیون تومان)

مقایسه وزن اقتصادی با سهم آن از تأمین مالی (درصد)

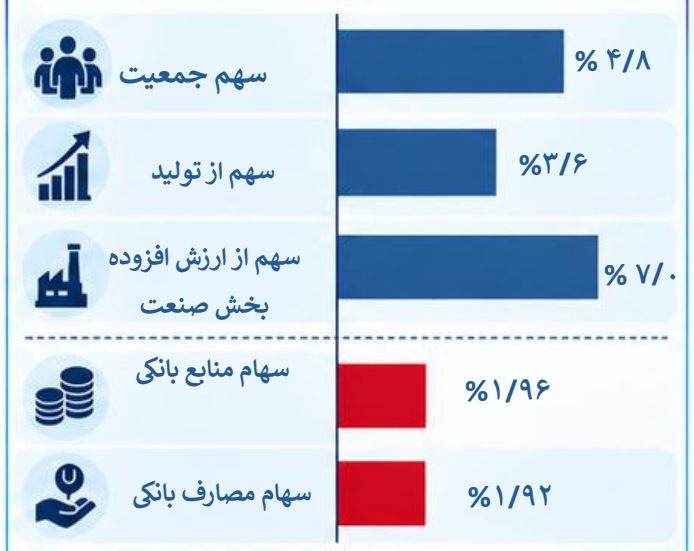

پیامدها

- تشدید نابرابری منطقه ای و تضعیف عدالت قضایی
- رکود اقتصادی و از دست رفتن فرصت های سرمایه گذاری
- کاهش تولید و ظرفیت بنگاه های صنعتی و کشاورزی
- کمبود شدید نقدینگی و سرمایه در گردش تولید

چالش‌های اصلی

سهم ناچیز استان از منابع و تسهیلات

سهم منابع بانکی آذربایجان شرقی از ۲/۳ % در اسفند ۱۴۰۴ به ۱/۹۶% در خرداد ۱۴۰۵ کاهش یافته است. سهم تسهیلات بانکی نیز از ۲/۳ % به ۱/۹۲% در کاهش یافته است.

تمرکز شدید تسهیلات در تهران

سهم تهران از مانده تسهیلات در خرداد ۱۴۰۵:

٪۶۷/۱۹

در حالی که سهم آن از GDP کشور حدود ۲۱/۱ % است.

کاهش سهم استان در عین افزایش کل کشور

منابع کل کشور	مصارف کل کشور
۲۲۶۹۳ همت	۱۷۶۹۴ همت

با وجود رشد منابع و مصارف در سطح کشور، سهم استان کاهش یافته است.

شکاف منابع و مصارف بانکی در استان

مصارف بانکی استان	منابع بانکی استان
۳۴۰ همت	۴۴۵ همت

شکاف ۱۰۵ همت

عدم تخصیص براساس تکالیف بودجه‌ای

ساختمان	کشاورزی
٪۸ (در برابر ۲۰ ٪)	٪۵ (در برابر ۱۵ ٪)

تخصیص نیافتن ۷۰ همت سرمایه در گردش

در پی یکسان سازی نرخ ارز، در بسته ۷۰۰ همتی سرمایه در گردش برای کل کشور، سهم پیش بینی شده در آذربایجان شرقی ۷۰ همت بود، اما این مبلغ تاکنون به استان تخصیص نیافته است.

راهکار سیاستی

۱. اجرای تکالیف بودجه ای بانک ها

رعایت سهم‌های تکلیفی بخش‌ها ۴۰ % صنعت و معدن، ۱۵ % کشاورزی، ۲۰ % مسکن، ۲۵ % خدمات و بازرگانی در سطح استان

۱. اصلاح سازوکار تخصیص اعتبارات استانی

تخصیص منابع براساس جمعیت، تولید بدون نفت، ارزش افزوده بخش صنعت و ظرفیت واقعی تولید استان ها

نتیجه مورد انتظار

- افزایش دسترسی استان به منابع مالی
- تأمین سرمایه در گردش و رونق تولید
- رونق بخش های کشاورزی و ساختمان
- تعادل بخشی منطقه ای در توزیع اعتبارات بانکی

آذربایجان شرقی با وجود سهم ۳/۶ درصدی از تولید بدون نفت و ۷ درصدی از ارزش افزوده بخش صنعت کشور، تنها ۱/۹۲ درصد از تسهیلات و ۱/۹۶ درصد از منابع بانکی را در اختیار دارد. با وجود منابع ۴۴۵ همتی و مصارف ۳۴۰ همتی، شکاف ۱۰۵ همتی در استان پا برجاست. پرداخت ۷۰ همت سرمایه در گردش و اصلاح سازوکار تخصیص اعتبارات، گامی ضروری برای رفع کمبود نقدینگی، تقویت تولید و تحقق عدالت منطقه‌ای است.

جمهوری اسلامی ایران

رکود اقتصادی، خطر تشدید فشار مالیاتی بر تولید

تحلیل وضعیت اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۵

۱ چالش اول: کوچک‌شدن بخش واقعی اقتصاد

رشد بدون نفت: ۴.۶- درصد

رشد اقتصادی بهار ۱۴۰۵: ۱۰.۱- درصد

تولید ناخالص داخلی حقیقی: ۲۱,۷۹۵ ← ۲۴,۲۵۵ هزار میلیارد ریال

صادرات کالا و خدمات: ۳۵.۷- درصد

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص: ۸.۴- درصد

تصویر بخشی اقتصاد

کشاورزی	+۲.۳	درصد
صنایع و معادن	۱۴.۷-	درصد
خدمات	۴.۸-	درصد
معدن	۱.۹-	درصد
صنعت	۲.۵-	درصد
توزیع گاز طبیعی	۲۱.۳-	درصد
تأمین آب و برق	۵.۴-	درصد
ساختمان	۶.۴-	درصد

کاهش صادرات در فاصله بهار ۱۴۰۳ تا بهار ۱۴۰۵: حدود ۴۵ درصد

۲ چالش دوم: رشد اسمی مالیات، اما عدم تحقق برنامه

پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۵

- **عدم تحقق:** ۳۶۶ همت
- **تحقق برنامه:** ۶۸.۶٪
- **پیش‌بینی بودجه:** ۱,۱۶۶ همت
- **وصول مالیاتی:** ۷۹۹.۷ همت

رشد اسمی مالیات در اقتصاد تورمی لزوماً به معنای افزایش ظرفیت واقعی مالیات‌ستانی نیست.

۳ سازوکار فشار مالیاتی در رکود

رکود بیشتر ← افزایش هزینه مؤثر تولید ← افزایش فشار مالیاتی بر بنگاه‌ها ← عدم تحقق درآمد مالیاتی ← کوچک‌شدن پایه واقعی مالیات ← کاهش تولید

حلقه رکود - مالیات - رکود

اگر دولت برای جبران کسری، فشار مالیاتی را بر همان بنگاه‌های فعال افزایش دهد، ممکن است تولید کاهش یابد و پایه مالیاتی آینده کوچک‌تر شود.

۴ پیام سیاستی و راهکار

۱. در دوره رکود، فشار مالیاتی بر تولید نباید تشدید شود.

۲. افزایش درآمد پایدار باید از مسیر گسترش پایه مالیاتی و کاهش فرار مالیاتی دنبال شود، نه فشار بیشتر بر بنگاه‌های موجود.

۳. حمایت از تولید از مسیر انرژی، مواد اولیه، سرمایه در گردش و ثبات سیاستی ضروری است.

۴. رشد درآمد مالیاتی پایدار در گرو احیای تولید، سرمایه‌گذاری و صادرات است.

در اقتصادی که تولید حقیقی در حال کاهش است، افزایش فشار مالیاتی بر بنگاه‌های موجود می‌تواند رکود را تشدید کرده و پایه مالیاتی آینده دولت را کوچک‌تر کند.

اهمیت خصوصی سازی در اقتصاد ایران

تعیین تکلیف شرکت های زیان ده، کاهش فشار بودجه ای و شبکه بانکی و مهار پایدار تورم

پیام اصلی

مهار پایدار تورم فقط با مدیریت قیمت، واردات یا سیاست ارزی حاصل نمی شود؛ اگر کسری بودجه، زیان شرکت های دولتی و شبه دولتی و وابستگی آنها به بودجه و شبکه بانکی پابرجا بماند، فشار مالی از مسیر بدهی و رشد نقدینگی دوباره به تورم منتقل می شود. بنابراین اصلاح ساختار دولت و خصوصی‌سازی واقعی با احراز اهلیت خریدار باید بخشی از برنامه تثبیت اقتصاد کلان باشد.

شرکت، بانک	رقم زیان (میلیارد تومان)
بانک آینده (ادغام شده در بانک ملی)	۵۵۰۰۰۰
گروه سایپا	۱۹۸۹۹۵
صنعت برق؛ مجموع بخش	۱۸۵۰۰۰
ایران خودرو	۱۲۰۰۰
بانک ایران‌زمین	۹۴۵۲۳
بانک سپه	۸۵۰۰۰
بانک سرمایه	۷۵۶۴۴
مؤسسه اعتباری ملل	۶۵۰۰۰
ذوب‌آهن اصفهان «ذوب»	۱۶۰۶۸
پتروشیمی آبادان «شپترو»	۵۷۵۲
راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران	۳۴۷۴
هواپیمایی هما	۱۳۹۱
هواپیمایی آسمان	۱۰۰۰
صنایع چوب و کاغذ ایران «چوکا»	۴۳۴
فرآورده‌های نسوز ایران «کفرا»	۲۶۷

حلقه کسری بودجه، بدهی بانکی و تورم

خصوصی سازی، واگذاری کافی نیست. اهلیت خریدار تعیین کننده است.

اصلاحات کلیدی آرژانتین

- انضباط بودجه‌ای
- توقف انتقال زیان شرکت‌ها به بودجه و بانک‌ها
- اصلاح یا واگذاری شرکت‌های زیان‌ده دولتی
- کاهش نیاز به خلق نقدینگی
- کاهش فشار تورمی

۵ درس سیاستی برای ایران

- تعیین تکلیف شرکت های زیان ده براساس اصلاح، واگذاری یا انحلال
- خصوصی سازی شفاف و واقعی فقط به خریداران دارای اهلیت
- مدیریت انتقال مستمر زیان بنگاه ها به شبکه بانکی
- الزام شرکت های باقی مانده در مالکیت دولت به شفافیت و حاکمیت شرکتی
- حمایت هدفمند از کارکنان و خانواده های آسیب پذیر در دوره اصلاحات

کاهش فشار تورمی ← کاهش نیاز به خلق نقدینگی ← اصلاح یا واگذاری شرکت‌های زیان‌ده ← توقف انتقال زیان شرکت‌ها به بودجه و بانک ← انظباط بودجه‌ای

خصوصی‌سازی واقعی، نه صرفا فروش دارایی دولت و یا رد دیون و بدهی دولت

اهلیت خریدار + شفافیت واگذاری + قطع تأمین زیان از بودجه و بانک‌ها

رفع گلوگاه‌های حمل‌ونقل در شرایط اضطرار

۶۷ شرکت متقاضی

۳۲۱۷ دستگاه کشنده

ضرورت طرح

- نوسازی ناوگان جاده‌ای و ارتقای بهره‌وری
- کاهش مصرف سوخت و هزینه حمل‌ونقل
- پشتیبانی از تجارت، ترانزیت و بنادر جنوب

تخلیه و بارگیری کالای غیرنفتی در بنادر جنوب | آخرین آمار پیش از جنگ

میلیون تن

آبادان	۰,۰۸	شهید رجایی	۵۴,۸۲
شهید باهنر	۱,۴۴	امام خمینی	۲۶,۵۴
بندر لنگه	۳,۴۱	بوشهر	۲,۹۴
جاسک	۰,۳۵	چابهار	۲,۶۳
گناوه	۰,۱۰	خرمشهر	۲,۷۵

مسیر رفع گلوگاه

کشنده‌های خریداری‌شده ← ورود به مبادی کشور ← توقف در گمرک و انبار ← مجوز بدون انتقال ارز ← ترخیص و ورود به ناوگان

استاندار آذربایجان شرقی ← نامه ۴۳۶/۱۴۰۵ – ۲۷/۰۴/۱۴۰۵

مدیرکل صمت استان؛ همراه فهرست ۶۷ متقاضی ← نامه ۵۶۷/۱۴۰۵ – ۲۶/۰۵/۱۴۰۵

در نخستین جلسه شورای تأمین استان بررسی و درباره رفع موانع و تسهیل صدور مجوز تصمیم‌گیری شود.

مطالبات و تصمیمات اجرایی

تولید، تجارت و زیرساخت آذربایجان شرقی

۱ اصلاح سیاست ارزی

- اصلاح و تطبیق قانون مبارزه با قاچاق ارز و کالا با شرایط واقعی بازار
- پرداخت‌کننده تشویق و عدم پرداخت‌کننده تنبیه
- رفع تعهد ارزی برای کلیه صادرکنندگان از ۹۷ تا ۱۴۰۰ برای واردات کالاهای مطرح‌شده در چارچوب وزارت صمت بلامانع است.
- فعال بودن مداوم سامانه مصالحه ریالی
- اصلاح اعداد اعلام‌شده در سامانه‌های متعدد و یکسان‌سازی آن‌ها
- تک‌نرخی شدن ارز

۲ مالیات‌ستانی در شرایط رکود تورمی

- فعال‌سازی ابزارهای مالیات بر ثروت
- گسترش پایه‌های جدید مالیاتی
- مبارزه با فرار مالیاتی و شناسایی پایه‌های غیرشفاف با حذف معافیت‌های غیرهدفمند
- تفکیک مؤدیان بر اساس توان واقعی و اعطای تسهیلات برای بنگاه‌های آسیب‌دیده
- واقع‌بینی در هدف‌گذاری مالیاتی متناسب با شرایط اقتصاد

۳ مدیریت صادرات و واردات

در اولویت قرار گرفتن کالاهای اساسی و مواد اولیه کارخانجات در دریافت ارز

جلوی واردات غیرضروری گرفته شود.

۳ خصوصی‌سازی واقعی

اصلاح ساختار شرکت‌های زیان‌ده دولتی و انتقال مالکیت به بخش خصوصی واقعی و دارای اهلیت

۵ تأمین انرژی در فصل سرما

- برای امنیت غذایی، جلوی صادرات گاز به عراق و ترکیه گرفته شود.
- تحویل سوخت پیش از محدودیت گاز، به‌ویژه به واحدهای دارای مخازن ذخیره
- تعیین سهمیه سوخت دوم بر پایه مصرف گاز، نوع و ظرفیت فعالیت
- اعلام سازوکار سوخت جایگزین پیش از سرما

۶ رفع گلوگاه‌های حمل‌ونقل در شرایط اضطرار

- بدون امکان فروش یا واگذاری به غیر
- ویژه شرکت‌های حمل‌ونقل بین‌المللی و واحدهای تولیدی استان دارای واحد حمل‌ونقل
- صدور مجوز واردات کشنده بدون ثبت سفارش و بدون انتقال ارز